

URN:NBN:NL:UI:10-1-101328 - Publisher: Igitur publishing
Content is licensed under a Creative Commons Attribution 3.0 License
Anno 26, 2011 / Fascicolo 1 - Website: www.rivista-incontri.nl

Dorsten naar Malapartes *Bloed*

Carmen Van den Bergh

Nieuw *Bloed*

Ironisch, innemend, origineel en onbetwistbaar intellectueel verantwoord. De liefhebbers van Curzio Malaparte, pseudoniem voor Kurt Erich Suckert (1898-1957), mogen zich verheugen want er is weer een 'onvergetelijk meesterwerk van deze Europese meester' - met de woorden van Tom Lanoye¹ - vertaald.

Sangue is een verzameling van korte vertellingen uit 1937. Het kent naast een Spaanse (*Sangre*), Duitse (*Blut*) en Franse (*Sang*) nu ook een Nederlandse versie.² *Bloed*, verzorgd door literair vertaler Jan van der Haar, is nog niet te koop in de boekhandel, maar we hopen dat dat niet lang meer op zich zal laten wachten.

Bloed, zweet en tranen

Dat Malaparte een meester was in het weergeven van rauw-realistische taferelen op een wrede en tegelijk ook meeslepemde manier, is alom bekend. Dat zijn romans *Kaputt* (1944) en *La Pelle* (1949) daar een subliem voorbeeld van zijn, hoeft niet meer te worden toegelicht. Het is echter minder bekend dat de verhalenbundel *Sangue* aan de basis ligt van zijn beste romans.

Sangue verscheen in 1937 bij uitgeverij Vallecchi en betekende meteen een belangrijk keerpunt in de literaire productie van Malaparte. Deze bundel, bestaande uit dertien vertellingen en een lang voorwoord (dat op zijn beurt eigenlijk ook 'meer een vertelling is dan een voorwoord *an sich*'),³ kan niet bepaald een jeugdwerk worden genoemd. Aangezien de auteur stilaan de veertig naderde, kan men het wel beschouwen als Malapartes eerste echte experiment met de literatuur, als zijn literaire debuut.⁴

¹ Tom Lanoye over Malapartes *Kaputt*. (Tom Lanoye presenteert *Kaputt* van Malaparte, een boek dat hij bijzonder interessant vindt, in het tv-programma 'Alles uit de kast' op tv-zender Eén, september 2006).

² C. Malaparte, *Sang. Nouvelles*, trad. R. Novella, Paris, Editions du Rocher, vol. 3, 1982; C. Malaparte, *Blut, Erzählungen*, trad. H. Ludwig, Karlsruhe, Stahlberg, 1954, 1958, 1963; C. Malaparte, *Sangre. La vida no es sueño*, trad. M. Bosch Barrett, Barcelona, Janés, Libro picus, vol. 2, 1958.

³ Brief van Curzio Malaparte aan Bompiani, d.d. 29 april 1937 uit E. Ronchi Suckert, *Malaparte IV (1937-1939)*, Firenze, Ponte alle Grazie, 1922.

⁴ Eigenlijk had *Un delitto perfetto* zijn eerste roman moeten worden. Er waren al onderhandelingen aan de gang met de Milanese uitgever Bompiani voor een eventuele publicatie in datzelfde jaar (1937), maar

De titel lijkt wat afschrikwekkend maar een griezelboek is het zeker niet. Naast de bedoeling om te choqueren en de aandacht te trekken van een ingedommeld bourgeoispubliek, dat voldoening vond in een eenzijdige regimegezinde literatuur, geeft dit werk ook blijk van een enorme vertelkracht. Met *Sangue* creëerde Malaparte voor het eerst een originele narratieve ruimte, waarin de traditie van bepaalde literaire genres (zoals memoires en autobiografische vertellingen over de oorlog) werd verenigd met de nieuwe realistische tendens van de jaren Dertig.

De dramatische ondertoon en fijngevoeligheid in woordkeuze klinken door in de beschrijvingen. De combinatie met een actuele invalshoek, die de schrijver goed beheerste vanwege zijn journalistieke verleden, maakt het geheel aantrekkelijk en vlot leesbaar. De vorm is dus vernieuwend en het is duidelijk dat de roman zich qua vorm volledig afzet tegen de voorgaande werken in *Selvaggiostijl*,⁵ zoals *Avventure di un capitano di sventura* (*La Voce*, 1927) en *Sodoma e Gomorra* (Treves, 1931).

Wat de thematiek betreft, die kan op het eerste gezicht heel uiteenlopend en zelfs incoherent lijken aangezien de eerste vertellingen voornamelijk autobiografische jeugdherinneringen zijn van de auteur, zoals *Primo Amore*, *Primo Sangue*, *Giochi davanti all'inferno* en *Angoscia di ragazzo*. *Salutami Livorno* handelt dan weer over zijn eerste oorlogservaringen als Alpenjager in 1915, en *Scirocco nell'isola* herinnert aan zijn recente ballingschap op het eiland Lipari. Deze eerste vertellingen zijn gekarakteriseerd door een ik-verteller. De laatste vertellingen zijn dan weer vanuit een afstandelijker perspectief geschreven, waar het ik-vertelstandpunt wordt vervangen door een hij-verteller met een externe visie op de fictionele werkelijkheid, zoals in de verhalen *Madre che cerca il suo bambino*, *Giugno malato* en als hoogtepunt van de objectivering *Un giorno felice*,⁶ waarachter ook enige polemieken ten opzichte van het fascistische regime schuilgaat.

Als overgang tussen deze vertellingen met sterk uiteenlopende vertelstandpunten bevinden zich, net op de cesuur, een aantal verhalen die mythisch en tegelijkertijd ook lyrisch aandoen, alsof ze niets met de werkelijkheid te maken hebben, zoals in het verhaal over de geit *Fedra* op het 'verlaten' eiland Lipari, met een knipoog naar Defoe's *Robinson Crusoe*. Dit soort experimentele vertellingen omvat alle ingrediënten die zullen terugkomen in de latere prozawerken. Zo valt enerzijds het steeds meer geconsolideerde lyrisme op met een voorkeur die duidelijk uitgaat naar de roman als uitgelezen vertelvorm, zoals dat zal blijken in *Donna come me* (1941). Anderzijds lijken alle belangrijke 'malapartiaanse' thema's reeds in embryo aanwezig te zijn: het eiland, de eenzaamheid, de longaandoening, de kindermoord, de hond Febo, dieren die onschuldig en daarom nobeler zijn dan de mensen, de gespleten persoonlijkheid, etc.

Het idee van incoherentie wordt versterkt door het feit dat de afzonderlijke vertellingen onderling niet met elkaar verbonden zijn en dus volkomen los van elkaar

dat project werd nooit gerealiseerd. In de brief van 30 april 1937 zegt Malaparte dan ook letterlijk 'per me, essendo il mio primo "romanzo", *Un delitto perfetto* ha un'importanza particolarissima.'

⁵ Het tijdschrift *Il Selvaggio* (1924-1931 o.l.v. Mino Maccari) behoorde tot de lijn van *Strapaese*, waarin op polemische toon een radicaal links fascisme (*fascismo di fronda*) werd gepropageerd met in stand houding van antiburgerlijke, landelijke en authentieke nationale waarden.

⁶ *Un giorno felice* werd al eens gepubliceerd op de culturele bladzijde van de *Corriere della Sera* van 16 april 1937.

gelezen kunnen worden. De meeste verhalen kwamen initieel ook effectief los van elkaar tot stand, op zeer verschillende momenten met zeer uiteenlopende doeleinden. In Malapartes briefwisselingen met de uitgevers Vallecchi en Bompiani⁷ lezen we echter hoe de auteur zelf de coherentie van het boek als sterk punt naar voren schuift, waarbij hij beklemtoont dat het overkoepelende thema 'bloed' als rode draad van de vertellingen fungeert. Zonder die samenhang kunnen de morele waarden die uit het gehele werk naar voren komen niet worden begrepen.⁸

De verschillende redacties en adaptaties van een aantal verhalen wijzen inderdaad op een doorgedreven zin voor harmonie en sequentieel verband.⁹ Zo schreef Malaparte op 26 april een eerste brief naar Attilio Vallecchi, waarin hij zijn nieuwste product ter publicatie aanbood:

Het betreft hier een boek dat grotendeels (voor meer dan de helft) onuitgegeven is, genaamd *Sangue*. Het zijn vertellingen rond eenzelfde thema. Een boek waar ik sterk aan gehecht ben, vol levendige, dramatische en zeer interessante dingen; en het succes dat ik gekend heb met de weinige verhalen die reeds in de *Corriere della Sera* gepubliceerd zijn, geven mij de overtuiging dat dit boek nog beter door het publiek zal worden ontvangen dan *Fughe in prigione* [het voorgaande prozawerk]. Ik bied u dus mijn *Bloed* aan en ik zou durven twijfelen aan uw uitgeversintuïtie indien u dit werk zou weigeren uit te geven.¹⁰

Vallecchi reageerde binnen drie dagen met een brief waarin hij interesse toonde in *Sangue* en in de publicatie ervan toestemde. Toch schreef Malaparte ook naar uitgever Bompiani met hetzelfde voorstel en probeerde hij hem op een slinkse manier te overtuigen. Achteraf is gebleken dat Bompiani niet in de val trapte:

Sangue [...]. Het zijn vertellingen, allemaal rond het thema bloed, morele reacties en gevoelens die bloed bij mensen kan opwekken. Zeer interessante vertellingen, waarvan het grootste deel onuitgegeven. Ik heb er twee uitgebracht in de *Corriere*: *Primo amore*, het verhaal van een jongen die een slapende vrouw in het bos met een steen aan het hoofd raakt; en *Il sangue*, het verhaal van een hondenmoord. [...] Ik kan je verzekeren dat het boek een organisch geheel vormt, vol interessante thema's voor de doorsnee lezer. Ik durf zelfs te spreken van een indrukwekkend boek. Ik wil je uiteraard niet verplichten, maar als jij het aanbod afslaat, dan is er Vallecchi die niets liever wil. *Fughe in prigione* heeft een heel groot verkoopsucces gekend, vooral in burgerlijke kringen, en *Sangue* zal nog meer aanslaan omdat het alles omvat wat het publiek van mij verwacht...¹¹

Zijn bloed wel kunnen drinken...

Wat verwachtte het publiek dan van Malaparte? Hoe stond hij bij de lezers bekend? Het mag wel gezegd worden dat hij een opvallende figuur was. Tot op dat moment

⁷ Malaparte schreef naar beide uitgevers om af te wegen wie hem het beste voorstel zou doen. Hij bood *Sangue* eerst aan uitgever Vallecchi ter uitgave aan en daarna ook aan Bompiani. Hij wedde bijgevolg dus op twee paarden tegelijkertijd.

⁸ Cfr. *Confessione*, het eerste kortverhaal dat deels ook fungeert als voorwoord van de bundel *Sangue*.

⁹ G. Luti, 'Il sangue di Malaparte', *Critica Letteraria*, 24, II-III (1996), pp. 399-414.

¹⁰ Brief van Curzio Malaparte aan Vallecchi, d.d. 26 april 1937 uit E. Ronchi Suckert, *op.cit.* [Eigen vertaling]

¹¹ Brief van Curzio Malaparte aan Bompiani, d.d. 29 april 1937 uit E. Ronchi Suckert, *op.cit.* [Eigen vertaling]

was hij vooral actief geweest als oorlogscorrespondent en schreef hij als journalist voornamelijk artikelen en literaire pamfletten voor verschillende tijdschriften en kranten. Verder had hij ook internationale faam (en kritiek) verworven met een aantal politiek geëngageerde essayistische werken, zoals *Intelligenza di Lenin* (Treves, 1930) en vooral het gewaagde *Technique du Coup d'Etat* (Grasset, 1931), uitgegeven in Frankrijk, vertaald in meerdere talen en verboden in het fascistische Italië en nazi-Duitsland.

Het was vooral door die politiek getinte schrijfsels¹² dat hem werd verweten 'antifascistisch gedrag'¹³ te vertonen. Bijgevolg kwam hij in 1933 eerst in de gevangenis van Rome terecht en werd hij daarna verbannen naar het eiland Lipari om zich te bezinnen. Het spreekt voor zich dat dit geen gemakkelijke periode voor de schrijver was. Zijn zin om te schrijven zakte, tezamen met zijn levenslust, tot onder het nulpunt. Het werd voor hem moeilijk contracten te sluiten met uitgevers, kranten en tijdschriften, zeker omdat die zijn naam nergens wilden vermelden.

Aan deze depressieve toestand kwam al gauw een einde. In 1934 kreeg Aldo Borelli, directeur van de *Corriere della Sera* en tevens een goede vriend van Malaparte, de toestemming om enkele artikelen van hem te publiceren (dankzij de bemiddeling van Galeazzo Ciano¹⁴ en op grond van de zogenaamde werkplicht van sommige bannelingen), op voorwaarde dat de auteur zich afzijdig zou houden van politieke en actuele thema's.

Op die manier begon Malaparte stilaan weer te schrijven, onder het pseudoniem Candido,¹⁵ en kreeg hij door de positieve reacties van het lezerspubliek van de *Corriere* weer zelfvertrouwen, zin en moed om opnieuw een plaats te veroveren op de nationale en internationale literaire scène. Het vervolg is algemeen bekend. De artikelen werden samengebracht tot een fris en vernieuwend werk waarmee Malaparte een aanzienlijke *comeback* maakte in het literaire veld.

Zoet bloed

Omdat we al zo vaak over de gekwelde, morbide en narcistische Malaparte hebben horen praten en we wel vaker buitensporige citaten en excentrieke motieven hebben mogen lezen (de meeste recensies lijken het enkel daarover te hebben), willen wij hier de andere Malaparte laten zien door de aandacht te vestigen op een van de meer lyrische vertellingen uit *Sangue*, namelijk *Salutami Livorno*.

Tederheid, groothartigheid, vriendschap en mededogen zijn de waarden die dit korte verhaal laat doorschemeren. Dat de Livornezen zo eerlijk zijn als goud, zou Malaparte nog vaak neerschrijven,¹⁶ maar nooit verwoordde hij het zo mooi als in dit verhaal. De lyrische bewoordingen en gejaagde beschrijvingen nemen je mee en laten je proeven van de geuren en de stemmen die uit de tekst lijken te spreken. Vooral de liefde die de jongeren uit Livorno koesteren voor hun havenstad - als het

¹² Er is nog een andere, meer persoonlijke maar niet officiële, reden waarvoor hij werd verbannen naar Lipari m.n. een conflict tussen Malaparte en Italo Balbo, toenmalige minister van luchtvaart.

¹³ Officieel document : *Assegnazione al confino di Suckert Malaparte Curzio*, Mod. 442-2 (R. Questura di Roma, 13 novembre 1933).

¹⁴ Schoonzoon van Mussolini en bewonderaar van Malaparte.

¹⁵ Toen hij schreef voor de *Corriere* ondertekende hij zijn schrijfsels met het pseudoniem Candido.

¹⁶ O.a. in C. Malaparte, *Maledetti Toscani*, Firenze, Vallecchi, 1956.

ware de mooiste stad ter wereld - is zo sterk dat de gedachte eraan een glimlach op het gezicht kan toveren, zoals alleen de geliefde dat kan, zelfs wanneer de dood naderbij komt.

Dit verhaal is nu ook in het Nederlands vertaald, met als titel *Doe Livorno de groeten*, en wordt de lezers van *Incontri* in onderhavig nummer in primeur aangeboden. In deze vertaling waarderen we de kunde waarmee literair vertaler Jan van der Haar het vlotte ritme van de originele tekst heeft weten te behouden. Zo herkent men de fijngevoeligheid en de ironie die de schrijfstijl van Malaparte typeren, alsook de sappige verteltrant, die wispelturig voortkabbelt en van de ene metafoer in de andere valt.

Opvallend is de grote variatie aan taalvormen in het korte verhaal. Net zoals in het Italiaanse origineel, wordt de lezer meegesleept door de beschrijvingen van de Livornezen, hun zoete taal, de kameraadschap, de liefde voor hun stad en de barre situatie waarin ze zich bevinden. Een goed voorbeeld van regionaal getint Italiaans vinden we terug in de twee verzen die zijn ontleend aan het bekende alpenjagerslied *Tapum* (1916): 'Cimitero di fanteria/ forse un giorno ci vengo a cuccà' wat uiteindelijk werd vertaald als 'Begraafplaats van infanteristen/ Misschien kom ik er op een dag te liggen'. De keuze van het werkwoord 'liggen' kan niet toevallig zijn, aangezien het de ambivalente betekenis van *cuccare* (slapen, begraven zijn) bijhoudt. Het zijn die paar sleutelwoorden die her en der in de tekst verscholen zitten, die de spanning opdrijven en op welgekozen momenten een glimp doen opvangen van de tragische ondertoon.

Van *Bloed* zijn al een aantal passages verschenen in voordruk,¹⁷ maar de integrale vertaling wacht nog op een uitgever.

¹⁷ Het verhaal *Het eerste bloed* (*Primo sangue*) verscheen in het zomernummer van *De Tweede Ronde* (2009) en *Een moeder zoekt haar kind* (*Madre che cerca il suo bambino*) verscheen al in het Reis- en vakantienummer van *Kort Verhaal, driemaandelijks tijdschrift voor literatuur* (2010). Er werden ook delen uit het boek gebruikt als proefvertaling voor deelname aan de Intensieve Cursus Literair Vertalen Italiaans 2010 georganiseerd door het Expertisecentrum Literair Vertalen.

Carmen Van den Bergh werkt als praktijkassistente Italiaanse literatuur aan de faculteit Letteren van de Katholieke Universiteit van Leuven. Sinds 2008 doceert ze daar Italiaanse taalbeheersing en grammatica aan de tweedejaarsstudenten. Tegelijkertijd onderzoekt ze, in het kader van een doctoraatsdissertatie, het al dan niet documentaire karakter van de Moderne Italiaanse roman van het interbellum. Ze wijdde in het verleden twee scripties aan het leven en werk van de controversiële auteur Curzio Malaparte. Het onderwerp blijft haar bijzonder boeien en het heeft een aparte plaats veroverd in haar onderzoek.

Katholieke Universiteit Leuven, Onderzoekseenheid Tekst en Interpretatie, Blijde-Inkomststraat 21, 3000 Leuven, België.
Carmen.vandenbergh@arts.kuleuven.be